

Emberi jogok, mozgásszabadság, alkotmányosság

Budapest, 2007.06.05.

Kolláth György

alkotmányjogász,

az ELTE és a TF c. egyetemi docense

www.kollath.com, www.kollath.hu

/az előadás már a honlapon!/

Fogalmak kihívása

- Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Kollégák!
- A Rendőrtiszti Főiskola januári tudományos rendezvényén a 2006. év bős-őszének tapasztalatairól beszéltem. A zavargások és a rendőri fellépések tárgyilagos elemzésére törekedtem. Köszönöm a felkérést egy összetettebb, részben azonos téma előadására.
- Megszólalásaim iránytűje /két koordinátája/ állandó. Egyfelől **pártérdek-mentes, távolságtartó függetlenség**. Másfelől **igényes empátia az alkotmányos intézményeket és normákat oltalmazó rendvédelem** iránt. Utóbbit egykor, **egy jó BM-ben** évekig közelről láttam. Oka van annak, hogy tiszteljem.
- **3 fogalom** jeleníti meg előadásomat. Bennük megvan minden, ami a mögöttünk és az előttünk álló 25 év fő kihívása. Alkotmányosság nélkül nincs demokratikus társadalom. Emberi jogok híján nincs demokratikus legitimitás. És a jogállami rend szabadsága nélkül - térben és időben – sehová se jutunk el. **Pl. a mozgásszabadság sem pusztán egy jog, hanem az erőszakos, állami paternalizmus elvetése**. Kifejezi, hogy a politikai állam nem tudhatja jobban polgáránál: hol és mi jó neki. Nem boldogíthatja akarata ellenében, és nem is veheti át az egyénnek sem a jogát, sem a felelősségét. Macerás szisztéma a plurális közjogi berendezkedés. Néha egyenesen irányíthatatlannak látja, aki nem elkötelezett demokrata. Csak éppen jobb, élhetőbb nincsen e szisztémánál. Tudvalévő ez a polgári forradalmak óta, de mintha mára meghasonlás, kiüresedés is jelentkeznék. A korábbi politika-csináló megoldások „elhasználódtak”, új nem lépett helyükbe. A diagnózist érzi pár politikus. Az „új” terápia azonban még nekem is hajmeresztő.

Triász egykor és ma

- Plasztikusan: 200 éve három eszme mozdította elő az emberiség haladását: **szabadság, egyenlőség, testvériség**. Nem tudjuk, mi lesz a XXI. század hasonló triásza. Szerintem ezek: **nemzeteken átívelő biztonság, emberi jogok: főként a méltóság joga, és a jogegyenlőséget nem rontó, esély-kiegyenlítő szolidaritás**. E tekintetben még zömmel helyben járunk. Európa tétován polarizálódik, Magyarország átmenetiségét megosztottság tartja patthelyzetben.
- Tegyük másfajta próbát! Ha jó politikustól kérdeznék, hogy mit tart a **demokrácia-diktatúra fő vízváltójának**, bizonyára a **szabad vagy formális választásokban** látna döntő eltérést. Demokráciában minden mást ebből eredeztetne: okkal. *Az autonóm adófizető és választópolgár szuverén módon ítél: vagy bizalmat szavaz vagy levált. Ő a gazda, egyben a terhek hordozója. Átala és érte van minden, felette nem áll senki: csak a törvény. Ennek a polgárnak minden szabad, ami nem tilos. Ellentétül: az állami közhatalomnak csak az szabad, amire felhatalmazták. A választás nem arra garancia, hogy csúcsfejek kezébe kerül az ország, hanem arra, hogy a nép kivételével mindenki leváltható. Valós ennek az esélye, anélkül, hogy a rendszer veszítené el demokratikus lényegét. Sőt!*
- Ha ugyanerről (alkotmány)jogászt vonnak kérdőre, akkor a kérdés legalább **kétfelé** ágazik el. **Egy**: a **jogállamiság /más közjogi elveket is determináló/ prioritása** vajon fejlődő valóság-e, avagy pusztán szlogen az alkotmányosság, a törvényesség?! **Kettő**: révbe ér-e a **minőségi fordulat az emberi jogok közhatalmat korlátozó valósága terén**, avagy a polgár nem alanya, csupán tárgya a jognak? Többé-kevésbé gyurma a hatalom kezében, akinek ahhoz sincs köze, amihez joga volna?! A szabad választójogi, illetve az emberjogi-jogállami megközelítés azonos irányba tart: ugyanannak a plurális demokráciának a 2 sarokpontja.

Világútlevétől rendszerváltozásig

- Közjogi értékválasztásunk eldőlt. 18 éve tartó utunk sikere kétséges.
- **Alkotmányosság= minimum jogállamiság, plusz a vele konform kapcsolt részek. Utóbbiak főleg: emberi jogi, alapjogi kapcsolódások és jogvédelmi módok.** A modern, egységesülő, demokratikus Európa intézményes berendezkedése mindkét princípiumból - a választási-intézményi rendszerből, és a **jog uralmából**, illetve az **emberi jogok korlátozta közhatalomból** – egyaránt levezethető. Az utóbbiakról beszélek.
- Céлом nem jogmagyarázat, hanem fejlődés-ív felvázolása. Annál, hogy hol tartunk, fontosabb azt látni: mi mozgatta a történéseket anno, és merre vezetnek pozitív utak és trendek.
- Altéma a sokszor félremagyarázott **mozgásszabadság**. Főmenü annak **emberi jogi háttere**, valamint néhány **alkotmányossági dilemma**. Nem a (határ)rendészet szakmáját elemzem közjogi szempontból, hanem közjogról beszélek népmozgalmi-migrációs-rendvédelmi kitekintésekkel.
- Petrétei miniszter úrnak és másoknak is a témaválasztása emlékeztet az enyémmre. Úgy kerülöm el az átfedést, hogy szemléltető megvilágításra törekszem. Elhagyva a tudományos hókusz-pókuszt, példákön is bemutatom a közjog elveit, megoldásait.
- Vessünk pár pillantást **térben és időben hátrafelé!**
- A „Köztévé” című műsor elismerően szólt arról, hogy épp’ most 20 éves a magyar **világútlevé**. Hozzá, evidensen az idő tájt **deviza-liberalizációs engedmény** is társult. Ezek a nem rendszer-konform, kicsiny, pozitív lépések enyhítették, ugyanakkor amortizálták a slamos diktatúra merevségét. Visszatekintve kijelenthető: az eredeti szándékoktól függetlenül, megásták annak sírját. Aktuálisan helyesen, taktikailag, életszínvonal-pótló közérzet-javító intézkedésként ugyan, mégis nyitást jelentettek mind a demokratikus külvilág, mind a 70-es, 80-as évek politikai boom-ja: az emberi jogok életteli tartalma felé. A pártállam keretei közt adtak valami kézzelfoghatót az „államosított” polgárnak. Főként, mert lehetett vele bezzeg-politizálni ország-világ előtt.

Jogtörténet

- Az akkori, sajátos magyar modell általában is ebből állt. A társadalmi béke érdekében, a nagyrészt apolitikus köz javára, paternalista áldozatként, pragmatikusan megengedték mindazt, ami már, ill. még szabad. Ez csípte a keleti ortodox rezsimek vezetőinek ideológiailag ködös szemét, de bizarr módon beleillett a legvidámabb barakk felemás jogfilozófiájába. Abba, amely kacérkodott a jogállamisággal (maga Gorbacsov is tett erre, mint célra utalást). És abba, mely a gazdasági reform politikai konzekvenciájaként kezdte komolyan venni a hatalmat irritáló emberi jogokat, utóbb magát az alkotmányt is.
- Sok példát lehetne felhozni a korlátozott engedményekre. Helyette következzenek egy konklúzió: évtizedeken át még nem a rendszer belső törvényszerűségeiből, sem annak államfilozófiai lényegéből, hanem azok ellenében születtek a mozgás relatív szabadságát valamelyest kiteljesítő intézkedések. Kivételként, a felvilágosult abszolutista vezetés kegyelméből eredtek. Végső soron úgy, hogy azokat a hatalom akár vissza is vehette volna. Ez a liberalizálás így csak részleges, hézagos, bizonyos kör számára megtagadható-elvitatható volt és maradt, ki sem terjedt a társadalmi lét számos szegletére. *Például disszidálni az átkos 40 éve alatt sosem volt tanácsos. Legfeljebb a disszidenstől a diktatúra utolsó (két) évtizedében már nem vették el en bloc a tulajdonát, az állampolgárságát, gyermeke továbbtanulási esélyét. Létezett olyan szabály, mely szerint 5 éves budapesti illetőség, dolgozói előélet kellett ahhoz, hogy valaki a fővárosban ingatlant vásárolhasson a saját pénzén! Ha pedig tőlünk – politikai értelemben – Keletre tekintünk, akkor felidézhetünk még rémisztőbb eseteket is. X országban a polgár személyi igazolványa nem bírt érvénnyel a haza egészére vonatkozóan. A fővárosba felutaznia - ha végül sikerült - bürokratikus rémálom végállomása volt. Megesett, hogy azzal a feltétellel engedte volna ki a magas nyugati elismerés átvételére a polgárt a hatalom, hogy a visszatérés kizárt, az állampolgárság ugrik. Olimpiák, más világversenyek folytonos kísérő jelensége volt, hogy a keleti ország delegációja képtelen volt teljes létszámban hazatérni. Ugyanis több-kevesebb olimpiakon megrészegült a mozgásszabadság mámorító ízétől, és a piacgazdaság bőségétől.*

Tanulságok

- Levonható a következő tanulság: más az, ha az ember akkor megy külföldre, amikor megengedik, mint az, ha akkor, amikor éppen a kedve tartja. Nem mindegy, hogy az útlevel-kérelmét kell-e szignáltatnia a munkahely személyzeti osztályán, avagy semmi közük ehhez, hiszen a turista-utazás a polgárra tartozik, és nem a főnökségre.
- Lassan tört utat magának egy **megkerülhetetlen eldönténivaló**: mégis, **ki van kiért, kit kell korlátozni kinek az érdekében? A polgár és a hatalom találkozásakor kié az elvi prioritás: a túlsúlyos közhatalomé-e az előny? Vagy vannak a polgárnak senki által el nem vitatható jogai, szabadságai, amit a közhatalomnak túrnie, szolgálnia, védenie kell?!** Utóbbi (lett) a nyerő. Az ui. olyan demokratikus, jogállami iránytű, ami minden a közhatósági fellépés alfája és ómegája: még akkor is, ha valakit történetesen korlátozni kell, hiszen szembekerült a törvénnyel. Azzal, amit akkor, ott neki „a” közeg (rendőr, határőr, vámtiszt) jelenít meg.
- **Senki emberi joga nem korlátlan, nem abszolút. Határa a törvényben megállapított közérdek, vagy egy másik ember ugyanolyan joga. X, Y öklének emberi joga odáig (illetve: odáig már nem) terjed, ahol Z, Q orra kezdődnek: és egyikük sem kap különb védelmet a másíknál.** A jogsértővel szemben fellépő **rendőr tehát nem emberi jogot iktat ki, tesz félre vagy zárójelbe, hanem az által védi azok összességét, hogy nem túr el jogtiprást.** (Alapvető jogainkat maroknyi alapvető kötelezettségek hitelesítik, de mintha nem akarnánk róluk tudomást venni.)
- *Tennék itt egy aktuális kitekintést.* Persze, a „szerv” maga sem követhet el justizmord-ot, mivel neki nem a joga, hanem a kötelessége és a felelőssége több a közemberekénél. Kiképzést, monopóliumot, de nem kontroll nélküli tetszésjogot kapott erőszak alkalmazására: ennyi, semmi több. Axióma a két szélső viselkedés - brutalitás, félrenézés – tilalma. Tréningje szavatolja: álmából ébresztve sem téveszt. Tudja: a belső rend zártsága és a független külső kontroll alig hagy esélyt visszaélésre és megúszásra. Miként az országban sok más, az iménti rendvédelmi kiskaté is helyel-közzel, eseti bajokkal, következtelenül jut érvényre. Az elvek unásig ismertek, de pénzhiány, irányítási gyengeség, külső befolyás miatt sokszor nem úgy mennek a dolgok, ahogy kéne, hanem úgy, ahogy még lehet. Ettől szétválik a szó és a tett, jön a botrány. Nyitott társadalomban nem a botrány jogát, hanem annak okát - lehet, egyben kell is - kiiktatni!

Fordulat, alaptörvény 58. §

- Fordulatot a rendőrállami attitűddel szemben a rendszerváltozás kezdett el. E folyamat – sok vargabetűvel – araszolgat előre. Nota bene: evolúció ment végbe, és nem revolúció. A rendszerváltozás a közjogi legitimitás talaján folyt le, ami kétségkívül lelassította, lecsendesítette az átmenetet. De képzeljék csak el, mi lett volna, ha felfordulás helyez törvényen kívül embereket!? Kik ítélték volna, és milyen alapon?! Ugyanakkor, a legitimitás: nem jogfolytonosság. Káros ezeknek az összekeverése, de a hőzöngők közjogi ötletelése és tetemrehívása is az.
- Magyarország az 1988-tól 1990 közepéig, az első, sikeres szabad választásokig tartó alkotmányos reform-folyamatban a demokratikus jogállamiságra és vele az emberi jogok primátusára szavazott. A miénket követte-másolta a többi új demokrácia, a maga zömmel békés rendszerváltozásával. Ez érlelte meg a régióban – az ellenőrizetlen népmozgalmi nyomás közepette - a visszafordíthatatlan változást az alapjogok, s köztük a mozgásszabadság természetes, egyben korlátozott realitása terén is. Majd jött az **EU-csatlakozás, a maga négy alapelvi szabadságával**. Most van előttünk a kiteljesülő „schengeniség”, kb. két év múlva lesz Európai Alkotmány, és aztán karnyújtásnyira az USA-vízummentesség. Imponáló ív ez: a jelenlévők közül sokan lehetnek méltán büszkék rá.
- Egyelőre az emberi jogok érvényesülése igencsak problematikus a rendszerváltó európai demokráciákban /és itthon is/. Ám **legmesszebbre épp’ az alkotmányunk 58. § valóra váltásában jutottunk**. Íme, a jogtétel:
- **„58. § (1) Mindenkit, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén – törvényben meghatározott esetek kivételével – megillet a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga, beleértve a lakóhely vagy az ország elhagyásához való jogot is.**
- **(2) Magyarország területén törvényesen tartózkodó külföldit csak a törvénynek megfelelően hozott határozat alapján lehet kiutasítani.**
- **(3) Az utazási és letelepedési szabadságról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”**
- **Ezek nyilvánvaló, korrekt szabályok!**

Alkotmány, rendvédelem

- Nézzük tovább az alkotmányt, méghozzá két időbeni metszetben, hogy a fejlődés tapintható legyen, mégse ragadtassuk el magunkat! Alkotmány VIII. fejezet, beszédes cím és hibás megjelenítés **anno és ma:**
- **1989. évi tételezés, 1993-ban módosítva:**
- **„A fegyveres erők és a rendőrség**
- **40/A. § (1) A fegyveres erők (Magyar Honvédség, Határőrség) alapvető kötelessége a haza katonai védelme. A Határőrség rendészeti feladatkörében ellátja az államhatár őrzését, a határforgalom ellenőrzését és a határrend fenntartását. A fegyveres erők feladatairól és a rájuk vonatkozó részletes szabályokról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.**
- **(2) A rendőrség alapvető feladata a közbiztonság és a belső rend védelme. A rendőrségről és a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő részletes szabályokról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.**
- **2007. évi, hatályos jogi norma (egy 2004. évi módosítás nyomán):**
- **„A Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek**
- **„40/A. § (1) A Magyar Honvédség alapvető kötelessége a haza katonai védelme és a nemzetközi szerződésből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása.**
- **(2) A Rendőrség alapvető feladata a közbiztonság és a belső rend védelme.**
- **(3) A Határőrség alapvető feladata az államhatár őrzése, rendjének fenntartása.**
- **(4) A Magyar Honvédség feladatairól és a rá vonatkozó részletes szabályokról szóló, továbbá a Rendőrségről, a Határőrségről, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő részletes szabályokról szóló törvények elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.**
- **40/B. § (1)**
- **(2) A Magyar Honvédséget az alkotmányos rend megdöntésére, vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyónbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények esetén, az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően kihirdetett szükségállapot idején lehet felhasználni, akkor, ha a rendőrség alkalmazása nem elegendő.**
- **.....(4) A Magyar Honvédség, a Határőrség, a Rendőrség és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak.”**

Konklúziók

- a) Valamikor 1001 éjszakás sorállománnyal rendelkező, reguláris fegyveres erő volt a Határőrség. Karaktere 15-20 év alatt sokat civilestedett, sőt civilizálódott: mára **megérett a helyzet perfekt rendvédelmi besorolására**. A kettős identitás ui. csiki-csuki, néha kicsit olyan, mint a tengeralattjáró repülőgép: vagy nem létezik, vagy nem működik.
- b) A rendőri szervezet és a Határőrség **integrációja két eltérő mennyiség és minőség** házasítása. Egy hozzáértő reform-lépés /átmeneti bizonytalanság után/ új és plusz impulzust adhat a megerősödő rendvédelemnek. Már, ha nem mechanikus összeolvasztásra kerül sor, hanem **tartalmas közjogi szabályok mentén, szerves kohézió** jön létre. Aki kézbe veszi történetesen Ausztria alkotmányát, talál benne ilyen időtálló szabályt és garanciát. Zűrzavaros állapotok között végigvert kényszerházasság viszont olyan is lehet, mint a sanda mészáros trükkje. Vegyes ló-liba kolbászt árul, egy ló és egy liba anyagát vegyítve: kilóg a lóláb. Meglátjuk!
- c) Ideje eltüntetni az alkotmányból a helyesírási bakit. Nem mindegy, hogy a rendőrség neve kisbetűs vagy nagy. Mintha a Pál utcai fiúk-at olvasnánk? Trehány módon, **évek óta hiba van az alaptörvényben**. Ezután mondjon bárki rendőr-viccet!
- d) A magyar alkotmánynak egyelőre - ezért és más okból is - **silányan tételezett intézménye a rendvédelem**. Igaz: a szakmai-ágazati törvények, és az AB határozatai sokat rendeztek a közjogi gondokból és örökből. Mégis, egy **XXI. századi, EU-s léptékű, modern biztonságpolitika** a nem túl távoli években elvezethet a jogállami rendvédelem igényes, átfogó monitoringjához. Az pedig a mai alkotmányos szabályok kiegészítéséhez, és egységes, tartalmi felülvizsgálatához, modernizálásához. Remélhetőleg! Ezért kellene felhagyni a pártpolitikai gitt-rágással, zsigeri zsarolással, kiátkozással. Szinergia kell; nem pártos szóbeli színorgia.

Alapjogok

- Úgy is jellemezhető **az emberi jog**, hogy ez az a „nyelv”, amit a **demokratikus jogállam vitán felül (el)ismer, elvszerűen használ, értéként tisztel és lehetősége függvényében fejleszt**. A magyar alkotmány sokatmondó az emberi jogok tekintetében, jog-katalógusa régimódián tágas. Gond ott van, hogy nem vált a mindennapok valóságává a polgárok jogainak feltétlen tisztelete és védelme. Mi ezt félősen, ritkán várjuk el öntudatos polgárként, a hatóságok pedig ritkán látják be a maguk korlátjait és hibáit. A hatékonyság - ütőképesség konfliktusából ambivalencia származik, bizalom, együttműködés nélkül. A jogalkotás sem jött rá, hogy alkotmányos alapjoghoz nem nyúlhat avatatlanul, tetszése szerint. Az alkotmányban tételezett **jogok differenciálatlanok**. Holott köztudott: egészen másfajta a választójog, mint a pihenés joga, és más a gyülekezési jog is, mint a tanszabadság. Rendet tenni egy új alkotmányban úgy kellene, hogy világos legyen: mi **alanyi jog**, mi **állami kötelezettség**, és mi **ún. államcél**, ami alapjognak alig minősül. Ilyen súlyú feladat - s a fentieket kiegészítő **közjogi követelmény** - érvényre juttatni az Alkotmánybíróság ún. alapjogi tesztjét. E szerint minimum a „**szükségesség-arányosság**” **mércéjét alkalmazva** és tiszteletben tartva lehet egyáltalán alapjogot törvényben szabályozni.
- Alkotmányos fundamentum (8. §), hogy *emberi mivoltunkból eredően sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogaink vannak, melyek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége*. Az ilyen – például az emberi méltósághoz, a szabadsághoz, s a személyi biztonsághoz – fűződő *emberi jog még törvényben sem szabályozható úgy, hogy az e jog lényeges tartalmát kiüresítse*.

Rendvédelmi reagálás

- Kulcskérdés: képes-e a **rendvédelmünk egyszerre megbirkózni a jogállamiság, a piacgazdaság és a politikailag semleges, hatékony működés, egyszersmind az alapjogokat betartó, polgárbarát lakossági együttműködés kihívásaival**. Nem a normáinkat, elveinket kell „levinni” a politikai közállapotok kétes szintjére, hanem a teljes infrastruktúrát, benne a rendvédelmet gyorsított ütemben felfejleszteni Európához. Nem szabad dekázni a tekintetben sem, hogy hol is a **hangsúly: az emberi jogokon, avagy a terror-ellenes küzdelmen? Alkotmányos jogok kellenek-e inkább, avagy cselekvőképes rendvédelem legyen? Ezek nem anti-tézisek**, hanem együttes megoldandók.
- **Egy jogállamban főszabály és alapérték az emberi jog, míg annak korlátozása feltételes, kivételes, időleges, másodlagos szükségszerűség**. Nincs, nem jöhet(ne) olyan anti-terrorista igény, a modern technika által már kialakítható megoldás, találmány, ami ezt a képletet megfordítja, ha még szabad, jogállami polgári demokráciáról beszélünk. Más kérdés, hogy amint az egyén kellő okot szolgáltatott a törvény vele szemben való alkalmazására, már nincs helye szépelgésnek, hanem tartozik a „szerv” azzal a társadalomnak, hogy nagy biztonsággal megfogja és bíróság elé juttassa a jogsértőt.
- Ha feltesszük, hogy bizonyos tekintetben **az alkotmányosság és a jogállamiság szinonimák**, akkor közös jellemzésükre adódik:
 - *EGYFAJTA TÍZPARANC SOLAT*

10 jogállami ismerv

- 1.) *Diktatúra és demokratikus jogállam: lényegileg külön világ. Nincs konvergencia.*
- 2.) *A jogállam más alkotmányos értékekkel, minőségekkel összhangban éri el célját.*
- 3.) *A jogállamiság tény és igény: már bizonyos szinten elért állapot és 100 %-osan soha nem kész, perfekt, lezárt helyzet. A jogállam evolúció, de nem revolúció.*
- 4.) *A jogállam nem a jogászok, hanem a törvény uralmát jelenti –független igazságszolgáltatással a végponton.*
- 5.) *A jogállam morális alapokra is épülő eszmény. A törvénytisztelet köré szerveződik, kifejezve, hogy a jogot be kell tartani és tartatni, viszont semmi más nem kötelező általánosan, csak a „törvény”.*
- 6.) *A jogállamiság alfája és ómegája a biztonságos rend mind a jogalkotásban, mind a jogalkalmazásban. A jogállamiság az érdemi és az eljárási szabályok tiszteletét egyaránt igényli, sőt a korrekt jogértelmezést is kíván.*
- 7.) *Jogállamban semmilyen cél nem szentesítheti az eszközt, jogállamban nem lehet politikailag, társadalmilag hasznos jogsértés.*
- 8.) *A jogállam sokrétű fogalom: összetevői a jogbiztonságtól, a szerzett jogok védelmén át a hatalommegosztás rendszeréig húzódnak.*
- 9.) *Jogállamban a jog: társadalom-szervező érték, a társadalom egyes alrendszerének működéséből (pl. egészségügy, oktatás, pénzüvilág) sem számúzhető ez az alkotmányos követelmény.*
- 10.) *A magyarországi jogállamiság maga is „csatlakozott” az EU-hoz, s annak formálódó Alkotmányához, így a jogállamiságnak számos determináló európai és emberi jogi összetevője, kihatása van.*

Mozgásszabadság AB-mércével

Befejezésül, pár megjegyzés a mozgásszabadságról – az AB felfogása, értelmezése nyomán. A szabad mozgáshoz való jog a helyváltatáshoz való jog szabadságát jelenti. Az alkotmány a közlekedés szabadságát külön nem nevesíti, de a szabad mozgáshoz való jog magában foglalja a járművön, vagy járművel való helyváltatás: **a közlekedés szabadságát** is. Ám ez utóbbi (véggépp) nem abszolút jellegű, nem korlátozhatatlan, habár alapjog. **A jogalkotó kellő indok alapján** - a közúti közlekedés valamennyi résztvevője **életének, biztonságának védelme érdekében – meghatározhatja a szükséges szabályokat** (teszem hozzá: nem csak törvényben). Az alkotmány 58. § ugyanakkor csak azokat oltalmazza, akik törvényesen tartózkodnak az ország területén. **A külföldi mozgásszabadsága több ponton korlátozott.** Alkotmányos tehát az, ha a külföldi beutazásához, tartózkodásához - ha jogszabály vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – hatósági engedély, jogosító igazolás szükséges. Elvben **legitim, ha az idegenrendészet az állam szuverenitása, a nemzetbiztonság, az alkotmányos rend, a közbiztonság védelme érdekében jogosult, illetve köteles intézkedést hozni.** A mozgásszabadság értelemszerűen csak a **magánszféra tiszteletben tartásával** érvényesülhet. Az ország elhagyásának önkéntes joga mindenkié: a külföldieké is. /Tréfás kivétel: erre aligha hivatkozhat egy akárhonnan ide-szakadt „életfogytos” a szegedi Csillagban./ Alkotmányosan legitim az ún. útleveljog is. Megfelel az alaptörvénynek, ha valaki a külföldre utazást korlátozó rendelkezés hatálya alatt áll (pl. súlyos bűncselekményre vonatkozó büntető-eljárás keretében úti okmánya elvételét elrendelték). Itt a bírósági jogorvoslat joga jelent garanciát, és van mód különös méltánylást érdemlő kivételre is. Allítható, hogy negatív szenzáció, kezel(het)etlen alkotmány sértés az 58. § körében nincsen.

Werbőczy, Cicero, 25 év

Évszázados ív vezet Werbőczy Hármaskönyvének feudális, jobbágyi megkötöttségétől a modern, polgári mozgásszabadság EU-gyakorlatáig.

25 éve álomnak tűnt a mindez.

Ma okkal idézhetjük Cicerót: ***Van törvényünk, erős és határozott. Mi, polgárok hiányzunk mögüle!***

Találkozzunk 25 év múlva, és meglátjuk, mire jutottunk!

Köszönöm, hogy meghallgattak!